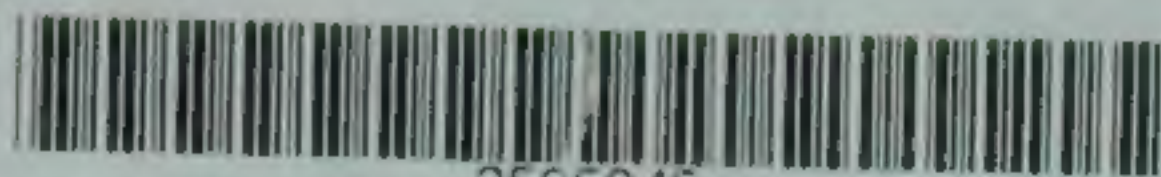

Prelegeri de Socialism științific

OLIVIA CLĂTICI

*Puterea
de stat
în
capitalism*

2505945

D 008712, Vol. 1P35

D8712/vol part 35

MINISTERUL ÎNVĂȚĂMÎNTULUI

Prelegeri de Socialism științific

Lector univ. OLIVIA CLĂTICI

Puterea de stat în capitalism

EDITURA DIDACTICĂ ȘI PEDAGOGICĂ
BUCUREȘTI — 1968

Prelegerea de Socialism științific publicată în această broșură este destinată studenților din universități și institute de învățământ superior.

Cititorii sunt rugați a trimite observațiile și sugestiile lor Direcției predării științelor sociale din Ministerul Învățământului.

I. CARACTERUL ȘI ROLUL STATULUI ÎN REGIMUL POLITIC CAPITALIST

Structura economică și socială proprie orînduirii capitaliste generează un ansamblu de instituții și relații politice, un regim politic care, indiferent de formele sale concrete, exprimă trăsăturile fundamentale ale acestei societăți, dominația economică și politică a burgheziei. În capitalism, conținutul de clasă al regimului politic și al puterii de stat îl constituie dominația burgheziei. Această invariantă, avînd valabilitate generală, se manifestă, desigur, de la o țară la alta în modalități și forme concrete particulare, prezintă în fiecare caz o serie de trăsături specifice. Fiecare stat capitalist și fiecare regim politic sînt produsul unei evoluții asupra căreia își pune amprenta un complex de factori de ordin istoric, social, economic, determinînd coordonatele unei anumite și particulare situații istorice și social-politice. În fiecare țară, regimul capitalist a avut propria sa istorie, particularități proprii ale evoluției structurii de clasă, a raporturilor politice și partidelor politice, a conștiinței civice, a gradului în care masele își pot exercita drepturile și libertățile cetățenești. Toate acestea se reflectă, în mod specific, în ansamblul vieții sociale din fiecare țară capitalistă și, în primul rînd, în întreaga activitate politică.

Fîind identice din punctul de vedere al conținutului de clasă și al esenței orînduirii sociale de care sînt generate, regimurile

politice și statele capitaliste prezintă o mare varietate în ceea ce privește formele concrete cu ajutorul cărora burghezia își exercită dominația.

CARACTERUL DE CLASA AL STATULUI CAPITALIST

După cum se știe, statul este un fenomen social-istoric, apărut pe o anumită treaptă de dezvoltare a societății și a cunoscut în decursul existenței sale o anumită evoluție, schimbându-și conținutul și forma în funcție de orînduirea socială în cadrul căreia și-a desfășurat activitatea, de interesele claselor sociale în mina cărora s-a găsit puterea politică.

Teoriile sociologice și juridice burgheze prezintă, de regulă, statul ca fiind o organizație a întregii societăți, aflată în slujba tuturor cetățenilor, situată deasupra claselor sociale și dovedind o deplină imparțialitate în conflictele de clasă. Astfel, „Enciclopedia filozofică” italiană definește statul drept „organizația politică a societății” sau, într-un sens mai restrîns — după cum se exprimă autorul articolului respectiv —, „aparatul pe care o astfel de organizație politică îl acceptă”¹. Enciclopedia franceză „Larousse” arată că prin stat se înțelege „o națiune sau un grup de națiuni organizate și supuse unui guvern și unor legi comune”². Nu lipsesc nici teze care dau direct o interpretare idealistă fenomenului statal, care consideră că statul există numai deoarece indivizii îl gîndesc, îl construiesc în mintea lor³. Totodată, în lumea capitalistă au încă o largă circulație teoriile contractualiste, care, în diferitele lor variante, exprimă teza potrivit căreia statul reprezintă un rezultat al unei înțelegeri, al unui contract intervenit între membrii societății. În alte cazuri, apariția statului este explicată prin cauze de natură spirituală, ca un produs al factorilor ce au stimulat tendințele oamenilor spre o viață socială.

¹ „Enciclopedia filozofică”, vol. 4, Veneția—Roma, 1957, p. 934.

² „Grand Larousse encyclopédique”, vol. 4, Paris, 1961, p. 733.

³ Vezi Georges Burdeau, „Traité de science politique”, tom. II, L’Etat, Paris, 1949, p. 8, 230.

Din această succintă exemplificare — care ar putea fi încă mult continuată, deoarece în rîndurile teoreticienilor burghezi nu s-a ajuns la o definiție unanim acceptată a noțiunii de stat — rezultă că aceste definiții trec sub tăcere aspecte esențiale, oculesc problema inegalităților sociale, a antagonismelor de clasă și, în ultimă instanță, caracterul de clasă al statului în general și al celui capitalist în special.

Chiar acele teorii burgheze care recunosc, într-o formă sau alta, caracterul de clasă și, în acest sens, practicarea unei activități coercitive de către statul capitalist, lasă în afara discuției problemele de fond, adică în ce scop, în interesul cărei clase este folosită puterea politică. În „Dicționarul de științe sociale” apărut sub egida UNESCO și care sintetizează în mare măsură concepțiile burgheze contemporane cu privire la stat se arată: „Termenul de stat desemnează o colectivitate de oameni ce trăiesc într-un teritoriu definit, organizată în așa fel, încît minoritatea poate controla direct sau indirect, prin apelare la înțelegere sau impunîndu-se prin forță dacă este necesar, un șir mai mare sau mai restrîns de activități ale acestei colectivități”¹. Lăsînd la o parte faptul că nu se face nici o diferențiere între tipurile de stat, această definiție nu dă răspuns unei probleme fundamentale, și anume care este poziția statului în raport cu diferitele clase sociale.

Potrivit concepției marxiste, apariția statului este un rezultat al procesului de dezvoltare a forțelor de producție, al apariției proprietății private asupra mijloacelor de producție, a claselor sociale cu interese opuse și a luptei de clasă. Așa cum precizează F. Engels, „statul nu a existat decît dintotdeauna. Au existat societăți care au scos-o la capăt fără el, care nici idee nu aveau despre stat și despre puterea de stat. Pe o anumită treaptă a dezvoltării economice, legată în mod necesar de scindarea societății în clase, statul a devenit, ca urmare a acestei scindări, o necesitate”².

În acest proces, aparatul de organizare și conducere, care în comuna primitivă era efectiv în slujba maselor, s-a izolat și s-a înstrăinat de ele. Dintr-un instrument aflat în slujba întregii

¹ „A dictionary of the social sciences”, London, 1964, p. 690.

² K. Marx și F. Engels, Opere alese în două volume, vol. II, București, Editura politică, 1967, ed. a III-a, p. 300.

colectivității ei s-a transformat într-un aparat opus acesteia, l-a devenit străin și dușmănos. Acesta este momentul cînd statul își face intrarea pe scena istoriei. Procesul de dezvoltare a forțelor de producție a impus și anumite perfecționări în organizarea socială, a reclamat forme superioare de organizare corespunzător cerințelor noi forme pe care o îmbrăca comunitatea umană.

Apariția statului s-a impus ca o legitate socială, generată de necesitatea de a furniza clasei dominante instrumentul politic de care avea nevoie pentru consolidarea dominației sale de clasă și constrîngerea maselor exploatate. Existența unei puteri publice deosebite de masa poporului și opusă ei este trăsătura esențială caracteristică fiecărui stat presocialist. Reprezentînd o minoritate a societății, clasele exploatatoare au nevoie de un aparat cu ajutorul căruia să poată silii majoritatea populației să muncească în folosul lor și, totodată, să poată înăbuși împotrivirea celor exploatati. În aceasta rezidă de fapt însăși esența statului bazat pe existența claselor antagoniste. El este, după cum sublinia V. I. Lenin, „organizația clasei dominante”¹, „un organ de dominație al unei clase anumite”².

Fîind continuatorul unei forme de organizare socială anterioare, statul a preluat — și nici nu se putea altfel — asupra sa și o parte din atribuțiile acesteia. Astfel se explică faptul că în funcționarea mecanismului statal în condițiile societății bazate pe existența claselor antagoniste nu influențează normal activitatea repressive, ci, în același timp, și o ramă — mai largă sau mai restrînsă, în funcție de caracterul orînduirii sociale — de activități privind organizarea și dirijarea vieții întregii societăți, menținîndu-se evident și în acest domeniu predominanța intereselor clasei care deține puterea politică.

Statul orînduirilor împărțite în clase antagoniste reprezintă puru numai o organizație de clasă a puterii politice. Întreaga sa activitate fiind în esență orientată spre apărarea și consolidarea bazelor economice ale dominației unei clase asupra altora, puterea de stat constituind instrumentul principal cu ajutorul căruia clasa dominantă își impune voința ei întregii societăți.

¹ V. I. Lenin, Opere complete, vol. 31, București, Editura politică, 1966, ed. a doua, p. 213.

² V. I. Lenin, Opere complete, vol. 33, București, Editura politică, 1964, ed. a doua, p. 9.

Statul burghez, generat de orînduirea capitalistă, este componenta principală a regimului politic capitalist. Din punct de vedere istoric statul capitalist a apărut pe ruinele statului feudal în procesul revoluțiilor burgheze. Deoarece aceste revoluții nu s-au desfășurat simultan în toate țările, statele burgheze au apărut treptat, dar, în mod logic, apariția lor a fost prețuită de condiționată de instaurarea și generalizarea relațiilor de producție capitaliste. El a luat ființă în urma unor revoluții sau mișcări de masă. Burghezia a reușit să răstoarne feudalismul și să cucerească puterea politică folosind lozinci ca: „libertate, egalitate, fraternitate”, care aveau o mare putere de atracție asupra maselor, stîrnindu-le în jurul ei. Chiar și după instaurarea dictaturii sale de clasă, burghezia s-a dovedit în continuare preocupată de a menține pentru noua ordine statală aparența de „regim popular”, fără caracter de clasă, situat în afara intereselor de clasă, un stat al „tuturor claselor”, al „armoniei” și al „îmunăstării generale”. În acest scop, de cele mai multe ori, statul burghez este prezentat ca un instrument util întregii societăți, avînd drept principală misiune reglementarea relațiilor dintre cetățeni, și fără de care organismul social nu ar putea funcționa normal. Problema implică o anumită subtilitate. Ea cuprinde un simbul de adevăr, care se cere însă curățat de tot balastul denaturărilor burgheze. Statul capitalist este instrumentul dominației de clasă a burgheziei, dar, în o analiză superficială, el prezintă o serie de trăsături care maschează acest caracter. După cum s-a arătat orice stat îndeplinește, în mod firesc și necesar, și unele activități utile întregii societăți: conduce administrația, statornicește pe cale legislativă și juridică relațiile dintre cetățeni, asigură un anumit cadru social-economic pentru producție și pentru conviețuirea oamenilor. Chiar cele mai reacționare regimuri politice îndeplinesc unele activități inerente vieții sociale — asigură și reglementează cadrul desfășurării producției, construiesc drumuri, reglementează circulația, se îngrijesc de administrația comună etc. În asemenea activități esența lucrurilor nu apare dintr-odată la suprafață, caracterul de clasă al activității statale nu se evidențiază de la prima vedere.

Analiza științifică a problemei care să se țină seama de faptul că statul este un fenomen suprastructural foarte complex, prezintă laturi multiple și îndeplinește activități variate, iar aces-

tea sînt determinate în mod diferit de bază, unele nemijlocit, iar altele mijlocit. Totodată, diferitele sale activități reflectă în mod diferit caracterul de clasă al statului — unele direct, deschis, chiar brutal, iar altele mai discret, mai voalat. Astfel, relațiile politice, aparatul de reprimare, partidele politice, sistemul electoral reflectă mai direct — deși fiecare într-un mod specific — caracterul de clasă al statului, fiind într-o legătură nemijlocită cu baza; alte activități, în mod deosebit cele din domeniile ideologiei și culturii — deși, evident, nu sînt lipsite de caracter de clasă — nu reflectă direct, la prima vedere acest caracter. În această categorie sînt cuprinse în general unele activități statale care reprezintă elementul de continuitate de-a lungul diferitelor orînduirii sociale. O analiză mai atentă arată însă că, aproape fără excepție, și activitățile statale enunțate mai înainte ca fiind de interes general, poartă în condițiile orînduirii capitaliste, amprenta intereselor clasei dominante. Burghezia construiește drumuri, în primul rînd acolo unde are nevoie pentru transportul materiilor prime sau al produselor, se preocupă de construcții edilitare în primul rînd în cartierele locuite de cei avuți etc. Aceste activități sînt deci marcate de limite de clasă bine conturate, urmăresc satisfacerea în primă linie a intereselor burgheziei, ale societății burgheze, menținerea și consolidarea regimului capitalist, iar faptul că statul burghez îndeplinește asemenea sarcini nu afectează caracterul său de clasă.

Adus pe scena istoriei în procesul revoluțiilor burgheze, ca principal element al suprastructurii politice a orînduirii capitaliste, statului burghez i-a revenit un rol de importantă hotărîtoare în consolidarea aceleiași orînduirii sociale. El a acționat asupra întregii vieți economice, social-politice și culturale, pentru a apăra, întări și extinde proprietatea capitalistă asupra mijloacelor de producție, „drepturile” clasei capitalistilor, pentru a reprimă lupta proletariatului și a celorlalte categorii sociale exploatate. Inițial această intervenție s-a manifestat prin consacrarea pe cale legislativă a privilegiilor și dominației burgheziei. Încă acum aproape două secole, Marat denunța caracterul de clasă al legislației burgheze: „Ce a cîștigat poporul de pe urma acestor reforme? — se întreba el. — Ori cli de izbutite au fost

reformele, toate au fost îndeplinite exclusiv în interesul celor bogăți”¹.

Statul capitalist a îndeplinit de la început și o importantă activitate economică, care, în perioada capitalismului premonopolist, a cuprins sfera legislației economice, avînd menirea să creeze cadrul legal în care să se desfășoare lupta de concurență între capitaliști, să consacre regimul muncii salariate. Ulterior, apar treptat și forme ale proprietății de stat. Ca exponent al intereselor burgheziei, statul și-a asumat asigurarea cadrului pentru desfășurarea activității ei, infrastructura economică. În general — cu anumite diferențieri de la țară la țară —, au intrat în sarcina statului: amenajarea căilor de comunicație (drumuri, poduri, căile ferate, telecomunicațiile, gospodăria comună etc.). F. Engels sublinia că „într-un fel sau altul, cu sau fără trusturi, în cele din urmă reprezentantul oficial al societății capitaliste, statul, este nevoit să pregătească conducerea producției. Necesitatea transformării în proprietate de stat apare în primul rînd la marile întreprinderi de comunicație: poșta, telegraful, căile ferate”². Deși îndeplinea o gamă largă de atribuții, activitatea statului capitalist premonopolist rămînea totuși mai puțin complexă, mai puțin diversificată în comparație cu sarcinile statului capitalist în zilele noastre.

Trecerea capitalismului în imperialism și mai ales etapa capitalismului monopolist de stat au dus la creșterea rolului statului în toate domeniile vieții social-economice, politice, științifice, tehnice, ideologice, culturale, el influențînd într-o măsură tot mai puternică procesele sociale din cadrul capitalismului. Statul ocupă o poziție centrală în sistemul capitalist, implicațiile activității statale sînt atît de ramificate, acoperă o atît de largă arie de fenomene sociale, încît statul a devenit un factor esențial în întreaga evoluție a capitalismului contemporan.

Dezvoltarea capitalismului monopolist de stat în țările capitaliste avansate a accentuat rolul statului în viața societății, a impus lărgirea și diversificarea atribuțiilor sale pe plan intern și extern, multiplicarea intervențiilor sale, directe și indirecte, în forme și modalități noi, corespunzător intereselor fundamentale

¹ Citat după S. B. Kan, „Istoria ideilor socialiste”, București, Editura politică, 1964, p. 52-53.

² K. Marx și F. Engels, Opere alese în două volume, vol. II, București, Editura politică, 1967, ed. a III-a, p. 13.

ale burgheziei. În condițiile capitalismului monopolist de stat are loc îmbinarea forței statului capitalist cu forța marilor monopoluri. Continuuți a fi exponentul intereselor burgheziei și ale societății burgheze în ansamblu când sînt în joc interesele ordinii ca atare, statul capitalist ajuns în faza capitalismului monopolist de stat promovează în toate celelalte situații interesele burgheziei monopoliste. Aceasta nu exclude, ci, dimpotrivă, implică intervenția statului în soluționarea conflictelor generate de interesele divergente ale marilor uniuni monopoliste, exponenți ale diferitelor ramuri industriale, luarea de poziție din partea statului împotriva cerințelor unei uniuni monopoliste (de exemplu, urcarea prețurilor, refuzul de a satisface unele revendicări ale muncitorilor etc.) când acestea contravin unor interese de ordin mai general, de fond, ale capitalului monopolist.

Din acest punct de vedere, activitatea statului capitalist nu este lipsită de aspecte contradictorii. Astfel, în anumite împrejurări, pot fi întîlnite și acțiuni statale — cu caracter limitat — care nu favorizează în mod direct interesele monopolurilor sau contravin chiar celor ale unei anumite uniuni monopoliste; alături de măsuri antimuncitorești, pot fi întîlnite și unele care dau satisfacție — într-un fel sau altul, pe calea unor compromisuri — revendicărilor clasei muncitoare. Toate acestea nu schimbă cu nimic nici esența de clasă a statului capitalist contemporan, nici caracterul lui de instrument al dominației marilor monopoluri. Ele își au explicația, pe de o parte, în fenomenele și procesele interne, particulare societății burgheze din țara respectivă — un rol important avînd în această privință forța mișcării muncitorești și democratice —, iar pe de altă parte în situația internațională, în raportul de forțe existent în acest domeniu, în cadrul căruia un loc central îl deține luptarea sistemului mondial socialist asupra evoluției sociale contemporane.

Manevrînd permanent cu ajutorul măsurilor legislative și economice, statul capitalist urmărește păstrarea echilibrului societății burgheze, promovează interesele burgheziei monopoliste și ale capitalismului în ansamblu, caută, în același timp, să evite o ascuțire prea accentuată a antagonismelor de clasă, care, dincolo de anumite limite, ar contribui — după părerea burgheziei — la sporirea „receptivității muncitorilor față de socialism”.

Istoria societății capitaliste arată că, în anumite condiții, cercurile cele mai reacționare ale burgheziei trec la instaurarea unui regim de dictatură deschisă, falsă, lichidează instituțiile reprezentative sau le golesc de orice conținut democratic: pun în afara legii partidele și organizațiile politice democratice, res-trîng considerabil sau desființează total libertățile cetățenești. Perioada următoare primului război mondial a generat în unele țări capitaliste cel mai reacționar regim politic cunoscut pînă în prezent în istorie — fascismul. Dictatura fascistă a fost instaurată pentru prima dată în Italia, în 1922, și a atins formele cele mai brutale în Germania, după 1933. Fascismul a rămas în istoria omenirii ca una dintre cele mai întinerate perioade, când a fost declanșat cel mai pustitor război din istorie, au fost asasin-ați în masă milioane de oameni.

Fascismul reprezintă dictatura lășă, terroastă a celor mai reacționare vîrfuri ale capitalului financiar, caracterizată prin folosirea unor metode violente, teroriste în viața politică, lichidarea libertăților democratice, prigonirea sîngeroasă a miș-cării muncitorești. Dictatura fascistă lichidează organele repre-zen-tative sau denaturează complet conținutul lor, reducîndu-le la o existență pur formală, desființează drepturile constituțio-nale, interzice partidele și organizațiile politice — începînd cu cele muncitorești. Pe plan extern, fascismul duce o politică agre-sivă, declanșînd războaie de jaf și cîmpire împotriva altor po-poare și, în primul rînd, împotriva statelor socialiste. De regulă dictaturile fasciste sînt rezultatul unor lovituri de stat, al încăl-cării flagrante, brutale a constituției și a celorlalte legi. Dicta-tura fascistă demonstrează, în ultimă analiză, slăbiciunile regi-mului politic burghez, incapacitatea burgheziei de a menține pu-terea și a conduce statul cu ajutorul metodelor sale tradiționale, izolarea și teama ei de masă, necesitatea de a recurge la mij-loace extreme pentru a-și menține dominația.

Regimuri fasciste se mai mențin în prezent în Spania și Portu-galia, unde cercurile guvernante depun eforturi pentru a camufla caracterul reacționar al puterii de stat, promovînd unele forme liberaliste hîliride. O regresivitate a elementelor de extremă dreaptă, revanșarde și fascizante se constată și în Republica Fede-rală a Germaniei, unde Partidul Național-Democrat, partid în al-cărui program pot fi detectate numeroase poziții și idei larg pro-povăduite, la timpul său, de hitlerism, — a obținut în alegerile

ce au avut loc în ultimii doi ani un număr crescând de voturi, ceea ce a provocat îngrijorare și vii proteste în rândurile opiniei publice atât din R.F.G., cât și din alte țări. Acțiuni ale unor grupuri cu caracter fascist au avut loc și în Franța, în perioada anului 1958, când a fost declanșat un pușch militarist în Algeria și au fost comise o serie de acte teroriste. Poporul francez, manifestându-și puternic atașamentul față de tradițiile democratice, a respins energie tentativele fasciste, unindu-se în lupta pentru apărarea libertăților cetățenești. În S.U.A. activează, avînd sprijinul celor mai reacționare cercuri monopoliste, unele organizații de extremă dreaptă, teroriste, de tip fascist (Ku-Klux-Klan, Minuteman ș.a.). Tendințe spre un regim de restrîngere sau suprimare a libertăților cetățenești mai apar — într-o formă sau alta — și în alte țări capitaliste.

Deși fascismul, ca regim politic și ca ideologie a primit lovituri nimicitoare din partea popoarelor în anii și în urma celui de-al doilea război mondial, pericolul fascist nu poate fi considerat pe deplin lichidat, rămășițe ale fascismului continuă să acționeze, încearcă regrupări de forțe, ceea ce impune menținerea vigilenței popoarelor. Faptele confirmă că există și în zilele noastre primejdia instaurării unor dictaturi de tip fascist, chiar dacă formele și metodele folosite sînt altele decît cele din trecut, căutînd să se adapteze noilor condiții istorice.

FUNCȚIILE STATULUI CAPITALIST CONTEMPORAN

Conținutul, esența de clasă a statului burghez contemporan se reflectă în funcțiile pe care le îndeplinește pe plan intern și pe plan extern.

Pentru abordarea acestei probleme se impune clarificarea noțiunii de funcție a statului capitalist. În literatura social-politică occidentală nu există un corespondent al acestei noțiuni, deoarece majoritatea sociologilor și juristilor folosesc termenul de „funcție” pentru a clasifica activitățile statale potrivit domeniului în care ele se desfășoară — funcție legislativă, funcție executivă, funcție juridică — (M. Duverger, Pierre Lalumière, F. A. Ogg) sau noțiunea de „funcție” este utilizată ca sinonimă cu

cea de „activitate”, de exemplu „creșterea funcțiilor economice” (Raymond Aron).

În concepția marxistă funcțiile statului sînt abordate în directă legătură cu esența acestuia, de unde decurg sarcinile și atribuțiile pe care statul le îndeplinește. În acest sens, pot fi considerate funcții acele activități fundamentale prin care statul capitalist își exercită atribuțiile ce derivă obiectiv din esența lui, activități în care își găsește expresia concentrată interesele și scopurile clasei dominante ale burgheziei. Aceste funcții exprimă natura socială și menirea istorică a statului capitalist, indică direcțiile principale ale activității sale ca organizație politică specifică orînduirii capitaliste.

Fără a epuiza aici toate aspectele teoretice ale problemei, funcțiile statului capitalist pot fi enunțate, în linii generale, în felul următor — pe plan intern: a) apărarea rînduielilor sociale burgheze și reprimarea mișcării muncitorești și democratice; b) menținerea și consolidarea bazei economice a capitalismului; c) influențarea conștiinței oamenilor muncii prin răspîndirea cu mijloacele statului a ideologiei și culturii burgheze; pe plan extern: a) apărarea și promovarea intereselor burgheziei în relațiile diplomatice, economice, politice, culturale cu celelalte state; b) o funcție militară care, de la caz la caz, se traduce în apărarea statului, a suveranității și independenței sale împotriva unor eventuale atacuri din afară sau în promovarea unei politici militariste agresive corespunzător orientării grupului burgheziei monopoliste care deține puterea.

Funcțiile statului sînt strîns legate între ele, se presupun și se completează reciproc; prin fiecare dintre ele se realizează esența de clasă a statului burghez. Funcția represivă reflectă în mod mai direct, mai nemijlocit caracterul și esența statului capitalist, chiar dacă formele și metodele ei de manifestare sînt în prezent mai abile, mai voalate, fără a implica neapărat folosirea armelor și reprimarea singeroasă. Totodată este necesar să se țină seama că în diferite țări, în diferite perioade, aceste funcții îmbracă aspecte specifice, extinderea lor poate fi mai mare sau mai mică, trec pe primul plan cînd unele, cînd altele. În cazul instaurării unui regim de tip fascist, de exemplu, funcția de reprimare ocupă primul plan, își subordonează și alte activități ale statului, se

ajunge la desființarea drepturilor și libertăților cetățenești, dar, dimpotrivă, până ca celelalte funcții statale să fie anulate.

Funcția represivă a statului capitalist este îndreptată în principal împotriva mișcării revoluționare a clasei muncitoare și a partidelor sale politice, împotriva celorlalte mișcări și organizații democratice. Intensitatea și formele concrete de manifestare a acestei funcții variază de la țară la țară în funcție de specificul regimului politic. Pentru exercitarea ei statul burghez întreprinde un aparat și instituții specializate — poliție, jandarmerie, armată, justiție, închisori etc. Aparatul represiv, ca de altfel întreg aparatul polițienesc birocratic al statului burghez, prezintă în ultimul timp o tendință puternică de creștere.

În ideologia burgheză este mult vehiculată teza potrivit căreia statul capitalist ar îndeplini un rol de „arbitru imparțial” între clase și ar reprezenta interesele întregii societăți, deși, de cele mai multe ori, nici exponenții acestei teorii nu pot ignora total realitatea și nu pot evita cel puțin unele inconsecvențe. Ni se par sintetice și semnificative, din acest punct de vedere, afirmațiile cuprinse într-o teză de doctorat susținută la Facultatea de drept din Caen, a cărei autoare Geneviève Camus, scrie: „... rolul puterii este tocmai acela de a arbitra între clase, pentru ca eventualele lor ciocniri să nu dăuneze statului de o manieră ireparabilă. Dar noi vom adăuga că statul democratic... îndeplinește acest rol de arbitru nu în favoarea unei clase, ci păstrând balanța egală între clase (atât cât se poate) în interesul părții celei mai numeroase”. Precizarea „atât cât se poate”, adică fără a leza interesele capitalismului, înlăunrește complet lucrurile, arată că nici apărătorii societății burgheze nu pot merge până la capăt în susținerea fără anumite rezerve a prelușei imparțialității a statului capitalist.

Că puterea capitalismului monopolizat de stat nu se situează deasupra claselor o dovedesc legile antimonopoliste și antigrrevă existente în diferite țări, intervenția tot mai frecventă a statului în conflictele de muncă pentru a împune de cele mai multe ori — în numele unor „interese de stat” — soluționarea lor în favoarea monopolurilor.

Funcția economică a statului burghez se manifestă prin activitatea de organizare și coordonare pe care el o desfășoară în

¹ G. Camus: „L'Etat de nos jours et démocratie”, Paris, 1963, p. 247.

prezent în toate sectoarele vieții economice. Amplioarea activității economice a statului capitalist constituie obiectul unor largi dezbateri în lumea burgheză, conturează diferite poziții și puncte de vedere ale teoreticienilor și oamenilor politici burghezi, unii susținând extinderea atribuțiilor economice ale statului capitalist, alții pledând pentru restrângerea lor. Indiferent însă de aceste opțiuni și de motivele politice și economice care le determină, extinderea atribuțiilor statului capitalist contemporan în domeniul economiei constituie un fenomen obiectiv, o realitate umană recunoscută.

În cadrul activității sale economice, statul capitalist contemporan îndeplinește o serie de atribuții esențiale, fundamentale, cu repercusiuni asupra evoluției întregii societăți burgheze. În cele mai multe dintre principalele state capitaliste s-a dezvoltat în sector al proprietății de stat în economie, în cadrul căruia, sub diferite forme, statul este proprietar și organizator al producției. În același timp exprimând interesele burgheziei, statul urmărește o dirijare a economiei, însoțită de diverse sisteme de planificare. În vederea exercitării atribuțiilor statale în acest domeniu, au fost create în unele țări capitaliste organisme guvernamentale (ministere ale economiei, organe de planificare, comitete sau consilii economice etc.), având loc astfel — sub diferite forme — o instituționalizare a intervenției statului în economie. De asemenea, statul achiziționează o mare parte din producția națională, finanțează și dirijează activitatea de cercetare științifică, pregătește cadrele de specialiști etc.

Ponderea tot mai mare pe care o ocupă în preocupările guvernamentale activitatea de cercetare științifică reflectă repercusiunile adinco și multilaterale ale revoluției științifice și tehnice contemporane asupra evoluției sociale, precum și faptul că cheltuielile deosebit de mari pe care le solicită în prezent cercetările științifice depășesc chiar și posibilitățile marilor uniuni monopoliste sau acestea nu sînt interesate să le facă și atunci este necesar a fi angajată în acest domeniu forța economică și financiară a statului.

¹ În mesajul său din ianuarie 1966 președintele S.U.A., Lyndon Johnson, se referea în momentul de față la adoptarea de către Congres măsuri care să dea posibilitatea de a acționa în mod eficient în cazul unor greve care „ametină să aducă prejudicii ireparabile intereselor naționale”.

Nu este necesar ca statul burghez să urmărească într-o manieră asemdătoare. De orice fel să manifestăm intențiile prezentând interesele ei specifice de clasă și reprezentând, chipurile, interesele întregii societăți.

Dacă, de pildă, în Statele Unite în urmă cu 10 ani statul finanța 1/3 din cercetarea științifică, iar monopolurile 2/3, în prezent raportul s-a inversat, statul fiind acela care finanțează 2/3 din cercetarea științifică. Dar de pe urma creșterii finanțării de către stat a cercetării științifice profită în primul rând tot marile monopoluri, întrucât, prin diverse sisteme de contractare, ele efectuează un mare volum de cercetări, beneficiind uneori de rezultatele acestora în proporție de 90%.

Activitatea statului capitalist de dirijare a economiei se deosebește în mod esențial, prin însăși natura sa, de funcția economică-organizatorică a statului socialist, deoarece finalitatea ei o constituie nu rezolvarea intereselor întregii societăți, ci menținerea relațiilor sociale capitaliste, promovarea intereselor burgheziei, ale monopolurilor. Mecanismul spontan de impulsivitate a creșterii economice, concurența pe plan național și internațional nu mai pot asigura funcționarea în condiții normale a economiei capitaliste, în care scop este folosită în mod tot mai frecvent și în modalități tot mai diferite intervenția statului în economie. Această intervenție, acționând atât în domeniul investițiilor, al producției și reproducerii capitaliste, cât și în domeniul regimului de salarizare, al conflictelor de muncă etc., urmărește, în ultimă instanță, promovarea intereselor capitalului monopolist.

Activitatea economică a statului capitalist se soldează uneori cu efecte pozitive pentru ansamblul economiei, se pot evita sau amâna anumite fenomene de criză, se poate realiza o creștere a economiei de care, într-o anumită măsură, să profite și clasa muncitoare. Dar, cu toată intervenția masivă a statului în economie, instabilitatea economiei capitaliste, predispoziția ei la crize continuă să rămână pe mai departe trăsături esențiale ale acestora: statul nu poate soluționa contradicțiile esențiale, consecințele crizei generale a acestui sistem, nu poate schimba scarta ireversibilă a capitalismului ca orânduire istorică. Intervenția statului în economie reprezintă, într-un anumit sens, totuși o dovadă a perimării relațiilor de producție capitaliste, o etapă în evoluția logică spre trecerea mijloacelor de producție în proprietatea întregii societăți. Asumarea unor sarcini economice tot mai complexe de către stat adâncește unele dintre vechile contradicții ale capitalismului și generează alte noi contradicții. Marile monopoluri caută să pună organele economice instituționale de stat în afara controlului instituțiilor reprezentative, ceea ce

comportă un pericol grav, care alimentează tendințele antidemocratice și, în același timp, plasează tot mai mult activitatea economică, conducerea ei în centrul dezbaterilor opiniei publice și al conflictelor politice.

Statul capitalist nu se situează — și nici nu s-ar putea situa — pe o poziție de neutralitate nici în problemele culturii, ci constituie un factor tot mai activ în acest domeniu, atât direct, prin atribuțiile sale legislative și instituțiile statale cu caracter cultural, cât și prin mijloacele de influențare indirectă a vieții culturale, științifice și a creației artistice. În general, prin organele sale specializate, statul capitalist finanțează și stimulează activitatea ideologică și culturală de răspândire a ideilor și concepțiilor burgheze.

Politica statului capitalist în domeniul culturii prezintă de asemenea aspecte deosebit de contradictorii. Actuala revoluție științifică și tehnică a determinat pe plan mondial o mare preocupare a organelor statale pentru dezvoltarea învățământului și culturii, pentru calificarea muncitorilor, a cadrelor tehnice și de conducere, ceea ce influențează pozitiv răspândirea cunoștințelor științifice și culturale în mase, chiar dacă, prin preocuparea pentru aceste probleme, burghezia nu are în vedere decât pregătirea forței de muncă la nivelul cerințelor producției contemporane. În același timp, o anumită conjunctură, economică sau politică, poate provoca diminuarea preocupărilor statale pentru activitatea culturală, reducerea fondurilor alocate învățământului și culturii, înmulțirea barierelor ridicate în fața dorinței de a se instrui a tineretului. În general, în majoritatea țărilor capitaliste dezvoltate, fondurile alocate, de exemplu, învățământului sînt cu totul în urma celor destinate înarmărilor și insuficiente dacă le raportăm la cerințele revoluției tehnico-științifice contemporane.

Statul capitalist este de multe ori — direct, parțial sau indirect — el însuși proprietarul unor instituții culturale, organe de presă, societăți de radioteleviziune etc. El influențează într-o măsură hotărâtoare conținutul de idei al învățământului, presei, programelor de radio și televiziune, al manifestărilor culturale. Societatea burgheză proclama libertatea de creație, de gândire, de afirmare a ideilor și există în țările capitaliste, într-adevăr, o mare varietate de tendințe și orientări în cultură, știință și artă. Dar atunci cînd ele tind să iasă din cadrul prescris de interesele burgheziei, să depășească — după cum se exprimă unii autori — „regulile

...la ideea de pace, de pace, libertate, democrație, de grija pentru
...repața la rana războiului, de grija pentru
...agresiuni armate împotriva
...SUA în Vietnam — arată
...energie și viteză ale tuturor
...pentru a da un răspuns
...pentru a da un răspuns

...statului capitalist în con-
...lupta de
...na-
...constituie în cele mai
...a societății
...stat, renașterea
...prin contra-
...dezvoltarea
...luptei revoluționare
...activitate de statu-
...lupta socială, spre
...pentru de care
...una
...progres
...națională etc.

MECANISMUL EXERCITĂRII PUTERII DE STAT ÎN CAPITALISM

...exercitare a puterii prezenta
...modul de
...mediații de

...capitalismului printre
...state cum sînt
...consiliul de miniștri, președintele republicii, monar-
...

...separarea
...putere legislativă
...executivă (gu-
...presedintele republicii etc.) și pu-
...state specializate în

acest domeniu). De fapt, în fiecare organizare politică a societății
puterea de stat este unică, exprimînd dominația exclusivă și
vizibilă a clasei dominante. Orice altă
putere — de stat, de anumite
ze în cadrul
competențelor. Dar în esență, a
stat" nu conține decât pînă la urmă, Marx —
puterea politică în țările capitaliste —
a muncii aplicată în domeniul
nici un caz, la o „separare”, la o „împărțire” a puterii clasei
dominante, ci se referă —
o reînnoțire a formelor
puteri. Din punct de vedere istoric, reînnoțirea
rării puterii în stat și instituțiilor
necesită lupta continuă a clasei
fundamentele și schimbarea
tate care sînt necesare
necesităre în
puter de stat

Tradițiile democrației burgheze acordă o mare importanță par-
ticulară exercitării puterii de stat și în
în relațiile cu puterea executivă. În perioada
...se dezvoltat
...promovează
...burgheze, și în
...capitaliste. Sînt
parlamentele sînt devenit
reșelor de
...interese. În
...politice
...mai
...sînt
...parlamentului —
...să
...sînt
...bărbărie
...și de a

legilor, ceea ce dă posibilitatea evitării dezbaterii lor pe articole, iar pentru exprimarea votului de neîncredere în guvern este foarte dificilă. În România, Presedintele are dreptul de a dizolva Camera Deputaților în anumite condiții, dar acest drept este foarte puțin utilizat. În România, în exercitarea presei din țară, în anumite condiții care nu sunt precis definite.

În condițiile dominației monopolurilor, cadrul democrației tradiționale devine uneori prea îngust pentru promovarea și realizarea scopurilor acestora, iar mecanismul parlamentar incomod. După cum s-a arătat, puterea este exercitată prin diferite verigi care au o anumită autonomie, dar rolul hotărâtor, atribuția de decizie principală este de fapt în mâna unor organisme care sunt tot mai mult în sfera celor ce reprezintă interesele burgheziei. Aceste organisme sunt: armata, poliția, justiția etc. — sunt nemijlocit puse în slujba burgheziei, reprezintă elementele pe care se sprijină întreaga politică. În schimb organele reprezentative, fiind dependente de votul alegătorilor, sunt supuse — într-o măsură sau alta — presiunii acestora, și în condițiile unui avânt al luptei de clasă, acestea pot deveni foarte ușor un instrument în mâna burgheziei. În România, activitatea deputaților — care aparțin diferitelor partide politice — implică o anumită publicitate în jurul vieții politice și uneori, uzând de prerogativele sale — de multe ori sub presiunea publicului — parvenit la unele decizii care sunt de fapt preconizate de puterea executivă. De asemenea, funcționarea mecanismului parlamentar este foarte incomod pentru scopul principal al burgheziei, care este de a promova interesele sale. Aceasta explică tendința de preponderență a organelor executivă și de înăbușare a rolului și activității organelor reprezentative. Guvernul este tot mai frecvent cel care propune adoptarea unor legi și impune parlamentului votarea lor — uneori chiar prin intervenții manifeste —, ceea ce duce la o anumită încordare în relațiile dintre parlament și guvern. Desigur, este adevărat, în fond, vorba de două organisme ale unei puteri unice și care în esența lor exprimă dictatura de clasă a burgheziei. În unele țări însă (cum este, la exemplu, Italia) parlamentul își menține în anumite situații dreptul de control asupra guvernului și îl exercită în mod energic, ceea ce generează conflicte

legilor, ceea ce dă posibilitatea evitării dezbaterii lor pe articole, iar pentru exprimarea votului de neîncredere în guvern este foarte dificilă. În România, Presedintele are dreptul de a dizolva Camera Deputaților în anumite condiții, dar acest drept este foarte puțin utilizat. În România, în exercitarea presei din țară, în anumite condiții care nu sunt precis definite.

În condițiile dominației monopolurilor, cadrul democrației tradiționale devine uneori prea îngust pentru promovarea și realizarea scopurilor acestora, iar mecanismul parlamentar incomod. După cum s-a arătat, puterea este exercitată prin diferite verigi care au o anumită autonomie, dar rolul hotărâtor, atribuția de decizie principală este de fapt în mâna unor organisme care sunt tot mai mult în sfera celor ce reprezintă interesele burgheziei. Aceste organisme sunt: armata, poliția, justiția etc. — sunt nemijlocit puse în slujba burgheziei, reprezintă elementele pe care se sprijină întreaga politică. În schimb organele reprezentative, fiind dependente de votul alegătorilor, sunt supuse — într-o măsură sau alta — presiunii acestora, și în condițiile unui avânt al luptei de clasă, acestea pot deveni foarte ușor un instrument în mâna burgheziei. În România, activitatea deputaților — care aparțin diferitelor partide politice — implică o anumită publicitate în jurul vieții politice și uneori, uzând de prerogativele sale — de multe ori sub presiunea publicului — parvenit la unele decizii care sunt de fapt preconizate de puterea executivă. De asemenea, funcționarea mecanismului parlamentar este foarte incomod pentru scopul principal al burgheziei, care este de a promova interesele sale. Aceasta explică tendința de preponderență a organelor executivă și de înăbușare a rolului și activității organelor reprezentative. Guvernul este tot mai frecvent cel care propune adoptarea unor legi și impune parlamentului votarea lor — uneori chiar prin intervenții manifeste —, ceea ce duce la o anumită încordare în relațiile dintre parlament și guvern. Desigur, este adevărat, în fond, vorba de două organisme ale unei puteri unice și care în esența lor exprimă dictatura de clasă a burgheziei. În unele țări însă (cum este, la exemplu, Italia) parlamentul își menține în anumite situații dreptul de control asupra guvernului și îl exercită în mod energic, ceea ce generează conflicte

cității noi împuterniciri *.

Un alt aspect caracteristic vieții politice din S.U.A. este activitatea în domeniul „lobbyingului” — activitate de influențare a puterii de stat de către grupurile de interese. Aceasta este o activitate foarte activă și foarte influentă în viața politică din S.U.A. și este deosebit de activă în domeniul relațiilor externe. În S.U.A. există o mulțime de grupuri de interese care sunt foarte activ în influențarea puterii de stat. Aceste grupuri de interese sunt foarte activ în influențarea puterii de stat și sunt deosebit de activi în domeniul relațiilor externe. În S.U.A. există o mulțime de grupuri de interese care sunt foarte activ în influențarea puterii de stat și sunt deosebit de activi în domeniul relațiilor externe.

* Activitatea de lobby este foarte activă în S.U.A. și este deosebit de activă în domeniul relațiilor externe. În S.U.A. există o mulțime de grupuri de interese care sunt foarte activ în influențarea puterii de stat și sunt deosebit de activi în domeniul relațiilor externe. În S.U.A. există o mulțime de grupuri de interese care sunt foarte activ în influențarea puterii de stat și sunt deosebit de activi în domeniul relațiilor externe.

se este a "statu prezant" a Arhiepiscopiei, cereri pentru adoptarea
"orice legi sau modificari ale legii".

[illegible]

Pentru a realiza acest lucru, proiectul este conceput în două direcții, una în direcția cunoașterii și înțelesului și alta în direcția aplicării. În primul rând, este necesară o analiză aprofundată a realității, cunoașterea realității, cunoașterea istoriei, culturii, economiei, societății, a specificului și tradițiilor istorice, naționale etc.

[illegible]

¹ I. I. Lenin. Opere complete, vol. 2. București: Editura politică, 1963, a doua p. 100.

2. CONȚINUTUL ȘI LIMITELI DEMOCRAȚIEI BURGHEZE

Democrația este un termen care are o înțelegere teoretică și orientări politice ale fiecăruia — afirmă, în forme variate, dar în esență identice, toți cei care se ocupă de studiul istoriei și teoriei democrației. Înțelegerea teoretică a democrației este condiționată de concepția de lume, de poziția teoretică și orientările politice ale fiecăruia — afirmă, în forme variate, dar în esență identice, toți cei care se ocupă de studiul istoriei și teoriei democrației. Înțelegerea teoretică a democrației este condiționată de concepția de lume, de poziția teoretică și orientările politice ale fiecăruia — afirmă, în forme variate, dar în esență identice, toți cei care se ocupă de studiul istoriei și teoriei democrației.

Democrația este un termen care are o înțelegere teoretică și orientări politice ale fiecăruia — afirmă, în forme variate, dar în esență identice, toți cei care se ocupă de studiul istoriei și teoriei democrației.

Democrația este un termen care are o înțelegere teoretică și orientări politice ale fiecăruia — afirmă, în forme variate, dar în esență identice, toți cei care se ocupă de studiul istoriei și teoriei democrației.

... și marxist-leninist, democrația este în primul rând o formă de organizare politică. Ea nu poate fi înțeleasă în abstract, prin simpla referință la condițiile sociale și istorice care au dus la apariția acestor condiții. Democrația are un caracter clasic și de clasă. În istorie a existat o democrație sclavagistă, o democrație burgheză și o democrație socialistă. În fiecare din aceste democrații există un anumit conținut social, care este exprimat prin măsuri concrete de cuprindere, aplicare, în rezoluția a anumite — sau mai bine zise, numite — probleme, — și care este condiționat de poziția teoretică și orientările politice ale fiecăruia. Înțelegerea teoretică a democrației este condiționată de concepția de lume, de poziția teoretică și orientările politice ale fiecăruia — afirmă, în forme variate, dar în esență identice, toți cei care se ocupă de studiul istoriei și teoriei democrației.

Democrația sclavagistă, de exemplu, a constituit o realitate socială care a fost prima formă de democrație. Aceasta a fost o democrație pentru sclavi, o democrație pentru cei care erau considerați ca fiind deosebiți de restul populației. Aceasta a fost o democrație pentru cei care erau considerați ca fiind deosebiți de restul populației.

Într-un alt caz, o democrație este o democrație pentru cei care sunt considerați ca fiind deosebiți de restul populației. Aceasta a fost o democrație pentru cei care sunt considerați ca fiind deosebiți de restul populației. Aceasta a fost o democrație pentru cei care sunt considerați ca fiind deosebiți de restul populației.

V. I. Lenin Opere complete, vol. 37, București, Editura politică, 1965, ed. 2.

Revoluția burgheză, a cărei esență este exprimată în principiul „libertății, egalității, fraternității”, este o revoluție care a avut ca scop principal eliminarea privilegiilor de clasă și creșterea libertății individuale.

Așadar, revoluția burgheză a fost o revoluție care a avut ca scop principal eliminarea privilegiilor de clasă și creșterea libertății individuale. Aceasta a fost o revoluție care a avut ca scop principal eliminarea privilegiilor de clasă și creșterea libertății individuale. Aceasta a fost o revoluție care a avut ca scop principal eliminarea privilegiilor de clasă și creșterea libertății individuale. Aceasta a fost o revoluție care a avut ca scop principal eliminarea privilegiilor de clasă și creșterea libertății individuale.

Democrația burgheză a cunoscut o anumită evoluție, paralelă cu aceea a orânduirii capitaliste, încercând de fiecare dată să se adapteze noilor condiții, cerințelor lumii moderne. Dar această evoluție, chiar dacă a schimbat multe lucruri în formele de manifestare și aria de extindere a libertăților democratice, nu a afectat conținutul de clasă.

În capitalism, democrația implică, prin însăși natura orânduirii care o generează, anumite limite de clasă bine determinate. Democrație „pură”, democrație „pentru toți” și mai ales democrație în înțelesul deplin al cuvântului, pentru oamenii muncii, în condițiile capitalismului nu există și nu poate să existe. Democrația burgheză nu-l poate depăși. Toată această democrație burgheză este doar o mască de păcănit a clasei dominante.

În concluzie, democrația burgheză este o democrație de clasă, care are ca scop principal eliminarea privilegiilor de clasă și creșterea libertății individuale. Aceasta a fost o revoluție care a avut ca scop principal eliminarea privilegiilor de clasă și creșterea libertății individuale. Aceasta a fost o revoluție care a avut ca scop principal eliminarea privilegiilor de clasă și creșterea libertății individuale.

și mun, toate și a celorlalți oameni ai
aru poart lor sale dominante determina
la orice no

Este necesar a preciza — o dată mai mult — că indiferent de formele în care își găsește expresie dominația de clasă a burgheziei, de gradul în care masca pot beneficia de anumite libertăți democratice, deținătorul real al puterii politice rămâne, în ultimă instanță, burghezia și, în primul rând, marele capital monopolist. Oligarhia financiară joacă un rol de primă importanță în stat, fie direct prin reprezentanții săi sau indirect, prin oamenii săi de încredere, pozițiile-cheie și posturile de conducere în organele guvernamentale și în alte organizații de care depinde adoptarea deciziilor de importanță hotărâtoare pentru întreaga viață economică și social-politică a societății burgheze.

După cel de-al doilea război mondial, în unele țări (Franța), ca urmare a luptei maselor, au fost adoptate constituții prezinzând importante prevederi democratice. De pildă Constituția franceză adoptată în 1948, prevedea, printre altele, că „toți cetățenii sînt egali din punct de vedere social și sînt egali în fața legii fără deosebire de sex, rasă, de limbă, de religie, de opinie politică, de condiție personală și socială” (articolul 3); „republica recunoaște tuturor cetățenilor dreptul la muncă și promovează condițiile care să facă efectiv acest drept” (articolul 4); „toți au dreptul să-și manifeste liber gândurile prin cuvînt, în scris și prin orice

condurerea țării — inclusiv de ...

Constituirea emănatoare pot fi lesy fusi ...

pentru a nu putea ...

...

De regulă, ...

Ideologii burgheze ...

... dreptul de organizare ...

...

... libertăților democratice este ...

...

...

... exercitarea efectivă a drepturilor și libertăților cetățenești, aceste mijloace fiind deținute de clasele avute

... poate întreprinde numai

... "Essai sur les libertés", Calman Lévy, Paris, 1965, p. 148-149

În interesul întregii societăți este condiționată de schimburi structurale în ansamblul vieții sociale.

Dezvăluirile de clasă ale democrației burgheze își găsesc cel mai expresiv caracter în domeniul relațiilor și legilor

partidele politice ale
și democratice. Dar,

luate măsuri antihumanitare și antidemocratice. În același timp, s-au constituit și organizații de extrema dreaptă — unele de tip

rati din lichidarea libertăților democratice
intervine pentru a p

nu o reală democratizare

caracter mai accentuat, nu ezită să treacă

necesare susținerii campaniei electorale, ceea ce constituie, de fapt, forme indirecte de discriminare politică. În Elveția este de mult timp dezbătută problema acordării dreptului de vot femeilor, care, în unele cantone, încă nu se bucură de acest drept. Deosebirea esențială este din punct de vedere situația din Statele Unite ale Americii, unde dreptul de vot este îngrădit de existența unor condiții (de avere, de domiciliu etc.). În 29 de drepturi electorale cei aflați în rin

le luptă antisegregationiste n-au reușit să obțină recunoașterea acestui drept, în timp ce în Statele Unite s-a adoptat o lege în acest sens (al 15-lea amendament al Constituției).

În general, sistemul electoral din statele capitaliste urmărește

practic, la înăbușarea libertăților democratice, la îngrădirea accesului minorității la funcții de conducere în organele puterii statale. Trăsăturile unei asemenea legi sunt îndreptate, cu precădere, împotriva partidelor comuniste, pentru a împiedica formarea unei majorități democratice în organele reprezentative, calcula-

a li luată unele măsuri — împiedicarea
e răspundere, neacceptarea lor

gram pe care acestea le prezintă sînt în multe c

refluată totuși peștile deosebite si

er obiective vagi. Desigur, nu sînt excluse nici

178 care intervin uneori, pînă la mîna mîi
le, mîi moderate sau, dimpotrivă, mai accentuat de dreap

ic

În acest climat al vieții politice burgheze, partidele comuni

Într-un mod masiv repressive sau discrimin

zile, precum și o serie de simptome de

lante deplasări în constanța unor largi categorii

ori factori de natură tehnică

lune, este o principală con

apizarea nu este

de că năzuințele lor nu-si

* Bazilei, ex-mulț capitalist cămin muncimile

mai mult guvernamentale și unor partide social dem

bre a acestora din urmă

burat din Anglia, alia

de

at măsuri îndreptate

adarea dreptului la

A

existența, și să o facă

reținerii lui și a

având la

în forme mai mult sau mai puțin democratice, sau al unui regim

interimar, de dictat

A este

etc., lucruri de care nu este bine să ne ocupăm nici

vințele acestor decizii nu au nici o posibilitate să-și exercite influența decât numai în cazuri foarte rare și în mod cu totul formal.

Caracterul unilateral al adoptării deciziilor în domeniul economiei — atât pe plan local, în fiecare întreprindere, cât și pe ansamblul societății burgheze — vădește, pe de o parte, esența nedemocratică a acestei orinduirii sociale, iar pe de altă parte constituie terenul pe care masele resimt în mod cel mai direct dominația asupritoare a capitalului monopolist, care promovează primordial și consecvent propriile sale interese înguste de clasă, trece pe ultimul plan sau ignorează total năzuințele celor ce muncesc, interesele întregii societăți. Problema a generat multe controverse în lumea capitalistă, dezbateri teoretice asupra raportului dintre democrație și tehnocrație. Mulți autori occidentali văd în sporirea autorității și a puterii de decizie a tehnocrațiilor un pericol pentru democrație, deoarece specialiștii cărora le este atribuită rezolvarea principalelor probleme economice ar recurge la soluții ce trec cu vederea considerentele umane, sociale și politice. Ideologii burghezi caută însă să evite totodată analiza caracterului de clasă al acestei tehnocrații și al deciziilor pe care ea le adoptă. Raymond Boisde susține, de exemplu, că în prezent societatea franceză nu mai este condusă de cele „200 de familii de monopolști”, ci de cei ce posedă cunoștințe tehnice și organizatorice. Apartenența la familiile bogate — scrie acest autor — prezintă importanță numai în măsura în care creează posibilitatea unei temeinice pregătiri profesionale de specialitate, aceasta fiind „cheia oricărei puteri reale în societatea noastră modernă”¹. Aceste afirmații cuprind unele idei realiste, dar, din punct de vedere social-politic, „cheia” problemei este alta. Tehnocrația, indiferent de proveniența ei socială — în cea mai mare parte provine din rândurile claselor avute —, nu adoptă, și în condițiile societății burgheze nici nu ar putea să adopte, decizii în afara intereselor capitalului monopolist. Prin promovarea tehnocrației, monopolurile urmăresc tocmai realizarea politicii lor economice, impunerea propriei lor voințe și îndepărtarea maselor de la orice acces la deciziile economice.

Participarea maselor la adoptarea deciziilor de hotărâtoare importanță economică depășește cu mult cadrul unor dispute teoretice și constituie, în țările capitaliste dezvoltate, arena unor ascuțite forme ale luptei de clasă, a înfruntării dintre muncitori

și monopoluri, iar în întreprinderile din sectorul public a înfruntării directe cu statul capitalist. Fără a renunța la cererile privind salarizarea, diminuarea ritmului și a timpului de lucru etc., acțiunile muncitorești promovează tot mai accentuat în ultimii ani revendicări care privesc participarea la gestiunea întreprinderilor și a securității sociale, extinderea atribuțiilor comitetelor de întreprindere, planificarea democrată a economiei etc., împotriva dominației atotputernice a monopolurilor, pentru lărgirea drepturilor politice și economice ale celor ce muncesc.

Partidele comuniste și muncitorești, precum și alte organizații și grupări democratice — în unele cazuri chiar și oameni politici burghezi — se pronunță pentru democratizarea organismelor care adoptă decizii economice, pentru accesul reprezentanților organizațiilor sindicale la activitatea consiliilor de administrație ale întreprinderilor, a organelor statale de planificare. Se emit propuneri menite să contribuie la democratizarea planificării economice, la accesul reprezentanților maselor la adoptarea direcțiilor de plan și includerea unor prevederi care să reflecte interesele oamenilor muncii. Se cere, de asemenea, lărgirea atribuțiilor comisiilor parlamentare, astfel încât acestea să dispună de posibilitatea reală de a studia și a alege dintre diferitele variante ale soluțiilor propuse de tehnicieni în problemele economice.

Caracterul de clasă și limitele democrației burgheze sînt re-simțite, în țările capitaliste, de majoritatea covârșitoare a națiunii, se manifestă în toate sectoarele activității sociale, în viața politică, economică, culturală. Implicațiile profunde pe care acestea le generează sînt relevate nu numai de adversarii capitalismului, ci și de acei teoreticieni care, rămînînd apărători ai societății burgheze, nu pot trece cu vederea realitățile, tarele structurale negative ale acestei orinduirii sociale. Sociologul Maurice Duverger — citat și mai înainte — recunoaște drept justificată critica marxistă a „libertății” în societatea burgheză. „Ce este — se întrebă el — libertatea domiciliului pentru cel lipsit de locuință sau pentru locatarul unei cocioabe?” Ce este libertatea presed ducă condițiile economice determină ca toate ziarele să

¹ Raymond Boisde „Democrație et technocratie”, PLON, Paris, 1964, p. 43.

lie în miza «puterii banului?» Ce este libertatea gândirii pentru cei care sînt obligați să lucreze din copilărie pentru a-și câștiga existența și nu au posibilitatea să primească o instrucție și o educație care să-i învețe să gîndească?»¹. Iar Raymond Aron — gînditor la care, de asemenea, s-au făcut anterior referiri și care se situează pe poziții lăși antimarxiste, anticomuniste — scrie: «... libertatea de a cumpăra mijloace de producție poate fi acordată tuturor, dar niciodată nu se vor folosi toți de această libertate. Ea este o libertate-drept, de care numai unii pot profita și care pentru mulți se traduce prin nonlibertate. Statul, legile intervin pentru a garanta drepturile proprietarilor, pentru a consacra puterea proprietarului X asupra salariaților săi, deci nonlibertatea acestora din urmă în raport cu X în ceea ce privește unele sau altele din actele lor»².

Desigur recunoașterile sau unele poziții realiste ale ideologilor burghezi au importanța și semnificația lor care nu pot fi diminuate. Dar limitele democrației burgheze, esența de clasă a statului capitalist, exponent al marilor monopoluri, caracterul antipopular al politicii sale își găsesc cea mai puternică expresie în acțiunile forțelor muncitorești și democratice din țările capitaliste, în starea de nemulțumire și frământare manifestată în rîndurile celor mai diferite categorii sociale.

Luptele sociale din lumea capitalistă la care participă, în forme variate muncitorimea, funcționarii, fermierii, studenții, cadrele didactice, alte categorii de salariați sau liber profesioniști, oameni de orientări politice și credințe religioase diferite, asociază revendicările specifice unei categorii sau alteia cu cele care pun în cauză aspectele generale și majore ale societății burgheze contemporane, îmbină revendicările economice cu cele politice, exprimă cu tot mai multă acuitate necesitatea ca fiecare muncitor cu brațele sau cu mîntea să înceteze de a mai fi un instrument pasiv în mîinile capitalului monopolist, să devină un participant activ, creator la orientarea și conducerea politică și economică a societății.

¹ M. Duvérger, „Droit constitutionnel et institutions politiques“, P.U.F., Paris, 1961, p. 206.

² Raymond Aron: „Essai sur les libertés“, Calman Lévy, Paris, 1965, p. 225-226.

Pășind în fruntea maselor, organizînd și conducînd clasa muncitoare, partidele comuniste și muncitorești, pornind de la realitățile concrete ale țării lor, preconizează reforme democratice consecvente, menite să deschidă calea socialismului — instaurării acelei orînduirii sociale, care, desființînd exploatarea și asuprirea omului de către om, creează, pentru prima dată în istorie, condițiile înlăpturii realei libertăți politice, economice, culturale, ale afirmării depline a personalității și demnității umane în toate domeniile activității sociale.

CUPRINS

1. Caracterul și rolul statului în regimul politic capitalist	3
— Caracterul de clasă al statului capitalist	4
— Funcțiile statului capitalist contemporan	12
— Mecanismul exercitării puterii politice în capitalism	20
2. Conținutul și limitele democrației burghoze	30

Tehnoredactor: PAVEL ELENA

Dez. la cules: 10.09.1968. Bun de tipar: 10.10.1968. Apărut: 1968. Tiraj: 25.000+120 broșate. Hărție scris tip 1 A, 750 g/m², 16,51×26. Căli editoriale 2/925. Căli de tipar 1 A, 18/030. C.Z. pentru bibliotecile mari 330.2/0758). C.Z. pentru bibliotecile mici 330. Plan 2589.F.

Tiparul executat sub comanda nr. 358 la Întreprinderea Poligrafică Banat, Republica Socialistă România.

Lei 1,35

EDITURA DIDACTICĂ ȘI PEDAGOGICĂ
BUCUREȘTI — 1968